

[Publicacions](#) > [Col·lecció Recerques](#) >

Similituds i diferències: la immigració dels anys 60 a l'Hospitalet (Recerques; 1)

Similituds i diferències: la immigració dels anys 60 a l'Hospitalet / Clara Carme Parramon Homs.
Centre d'Estudis de l'Hospitalet, 2000. 240 p. ISBN: 84-922206-7-8.

- [Sumari. Presentació. Pròleg. Introducció](#)
- [1. El context històric i l'àmbit escollit](#)
- [2. El tema i l'univers d'estudi](#)
- [3. Disseny teòric i tècnic](#)
- [4. L'estructura de les poblacions](#)
- [5. Els nivells d'instrucció](#)
- [6. Sobre les parelles i les unitats domèstiques](#)
- [7. Categories socioprofessionals](#)
- [8. La distribució territorial en el marc de l'evolució urbanística de l'Hospitalet](#)
- [9. Conclusions generals](#)
- [Bibliografia. Relació de taules, gràfics i plànols](#)
- [Annex](#)

**Similituds i diferències.
La immigració dels anys 60 a l'Hospitalet**

CLARA CARME PARRAMON HOMS

CENTRE D'ESTUDIS
DE L'HOSPITALET

Similituds i diferències. La immigració dels anys 60 a L'Hospitalet

CLARA CARME PARRAMON HOMS

Similituds i diferències.

La immigració dels anys 60 a l'Hospitalet

CLARA CARME PARRAMON HOMS

Edició Centre d'Estudis de l'Hospitalet
Major, 54, 1r 08901 L'Hospitalet
Telèfon 93 338 60 91 Telèfon/Fax 93 261 24 90
www.catalonia.net/celh
celh@catalonia.net

Equip d'edició Mercè Artigas, Rosa Guinart i Montserrat Perelló, del CEL'H.

Correcció lingüística Assumpta Manzanares, del CEL'H.
Pel que fa a l'ús dels articles en majúscules s'ha respectat la voluntat de l'autora.

Agraïments Agraïm especialment el suport i la col·laboració
de la Secció de Cartografia i del Departament d'Estudis de l'Ajuntament de l'Hospitalet;
d'en Josep Serra, cap dels Serveis d'Estudis Territorials
de la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana;
a l'empresa Ardisa i a les seves treballadores;
i a la Pili Mujico i en Carlos Larrosa
i al professorat i alumnat de l'IES Pedraforca.

Aportacions Aquest primer número de la col·lecció Recerques ha obtingut suport econòmic
del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana
del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya
en conveni amb la Caixa de Catalunya,
i de la Fundació Jaume Bofill.

Fotografia coberta Bloc d'habitatges del barri de Bellvitge.
✱ Albert Guinart i Rosa Guinart, CEL'H. 2000.

Disseny gràfic Laberint, imatge i comunicació SL

Dipòsit legal B-19.779-2000

ISBN 84-922206-7-8

A la meva germana Mercè

Sumari

PRESENTACIÓ	9
PRÒLEG	11
INTRODUCCIÓ	15
1. EL CONTEXT HISTÒRIC I L'ÀMBIT ESCOLLIT	21
1.1. Les migracions dels anys seixanta i el seu context general	21
1.2. Un àmbit territorial ben representatiu: L'Hospitalet de Llobregat	25
2. EL TEMA I L'UNIVERS D'ESTUDI	33
2.1. Cap a la delimitació de l'objecte d'estudi	33
2.2. Les idees generals que guien una investigació en dues fases	42
2.3. Les cinc procedències escollides: Andalusia, Aragó, Castella-Lleó, Extremadura i Galícia	46
3. DISSENY TEÒRIC I TÈCNIC	51
3.1. Alguns supòsits previs	51
3.2. Sobre el tractament de les dades del Cens de Població	55
4. L'ESTRUCTURA DE LES POBLACIONS	61
4.1. La distribució de les edats de les dones i els homes	61
4.2. Més consideracions sobre l'estructura per sexes	66
4.3. Condicions de partida diverses: breus apunts	68
5. ELS NIVELLS D'INSTRUCCIÓ	75
5.1. L'accés als estudis de les dones i els homes	75
5.2. Els nivells d'instrucció segons grups d'edat i sexe	79
5.3. Els aspectes més significatius	83
5.4. Comentaris sobre els nivells d'instrucció de la població de L'Hospitalet	85
5.5. El coneixement del català	87
6. SOBRE LES PARELLES I LES UNITATS DOMÈSTIQUES	97
6.1. Anotacions sobre l'estat civil	98
6.2. Nivells d'endogàmia i d'exogàmia	99
6.3. Composició de les unitats domèstiques i relacions de parentiu	104
7. CATEGORIES SOCIOPROFSSIONALS	109
7.1. Consideracions prèvies	109
7.2. Les relacions amb l'activitat productiva	111
7.2.1. Les persones en atur	113
7.3. Els sectors de producció i les branques d'activitat	116
7.4. Els diferents tipus de relacions laborals	120
7.5. Les ocupacions laborals i professionals	125
7.6. Relacions laborals i activitat professional	129
7.7. Dades de L'Hospitalet sobre les categories socioprofessionals	133
7.8. Conclusions en relació a les categories socioprofessionals	137

8. LA DISTRIBUCIÓ TERRITORIAL EN EL MARC DE L'EVOLUCIÓ URBANÍSTICA DE L'HOSPITALET	147
8.1. Sobre la presentació de les dades	147
8.2. La distribució territorial comparada dels cinc col·lectius estudiats	150
8.2.1. Sobre la representativitat de l'univers d'estudi en la seva distribució territorial	152
8.3. La concentració territorial de cada origen	157
8.3.1. Interètnicitat i densitat en el poblament de l'univers d'estudi	160
9. CONCLUSIONS GENERALS	165
9.1. Estratègies diverses: algunes idees	173
BIBLIOGRAFIA	181
RELACIÓ DE TAULES, GRÀFIQUES I PLÀNOLS	189
ANNEX	193

Presentació

CARLES SANTACANA

PRESIDENT DEL CENTRE D'ESTUDIS DE L'HOSPITALET

En els darrers mesos sorgeixen arreu valoracions i interpretacions del que ha estat el segle XX en tots els àmbits. Una de les interpretacions més esteses parla del «segle curt», entre 1914 i 1989, i es refereix a un període convuls políticament, marcat pels conflictes bèl·lics, l'auge i la crisi de la revolució soviètica, i la progressiva mundialització. Són referències bàsiques, com es veu, fonamentalment polítiques. Ara bé, aquest segle també es pot veure arran de les enormes transformacions en les activitats econòmiques, en l'estructura social i els canvis en la vida quotidiana. De l'agricultura a la indústria, i d'aquesta als serveis; de la rígida separació de classes a un suposat interclassisme; la irrupció de la joventut com a categoria social i la seva conversió en una desiderata per a tots els grups socials; l'aparició d'innovacions com els electrodomèstics o la televisió, que han canviat la vida de la gent. I així podríem seguir concretant en diversos àmbits la idea de canvi i dinamisme que ha presidit aquest segle al món occidental.

Tots aquests elements també s'han produït a Espanya i Catalunya, confosos amb l'impacte de receptes polítiques dictatorials (1923-1931; 1936/39-1975), però sobretot afegint-hi un procés de migració interior importantíssim. Fa anys l'historiador Pierre Vilar deia que la veritable revolució industrial no es va produir a Espanya fins a la dècada de 1960, associada precisament a l'enorme trasbàs de població del món rural a les zones industrials-urbanes.

La investigació de Clara Parramon permet, precisament, conèixer i després reflexionar, sobre els enormes canvis demogràfics, socials i culturals que defineixen a Espanya l'etapa del *desarrollismo*, que va tenir tantes i tant diverses conseqüències en la configuració de la Catalunya actual, i que es va esdevenir creuant-se amb les grans transformacions socials que apuntàvem al principi. Perquè per entendre les claus històriques que expliquen la nostra societat actual forçosament ens hem de referir tant a l'acció políticoinstitucional del franquisme com a l'impacte de la immigració de 1960-1970. Una

immigració que s'associa a la definició urbanística i territorial actual, amb la construcció de molts barris nous, amb el creixement sobtat de moltes ciutats, i amb la necessària creació d'una nova cultura política que tingués en compte les diverses identitats que conflueixen en aquest procés.

Òbviament totes les qüestions apuntades tenen una forta càrrega de definició cultural i política, i formen part del «catàleg» de temes de debat de la nostra societat. El que succeeix és que sovint s'opina en termes excessivament conjunturals, i fins i tot demagògics, i sobta, en canvi, que temes tan importants disposin d'un gruix molt prim d'estudis seriosos, que permetin enfocar els debats amb un mínim de rigorositat. Aquesta és, crec, la principal aportació del llibre de Clara Parramon, persona amb un ampli coneixement i també opinió i criteri sobre el procés de la immigració de 1960-1980, que planteja, potser amb excessiva modèstia, un esforç de sistematització fruit d'un disseny teòric modelic. A partir d'aquí l'autora comença per plantejar com a hipòtesi la poca utilitat de considerar com un tot homogeni el col·lectiu immigrat, i organitza tota la recerca a partir de la distinció segons les regions de procedència. Aquest és un dels elements claus que permet construir un coneixement més acurat sobre qüestions tan rellevants com els nivells d'instrucció, l'estructura familiar o les ocupacions professionals, fets d'enorme transcendència per avaluar les diverses estratègies d'adaptació a la societat receptora.

Si aquesta recerca ja és molt important en l'avenc de l'antropologia a Catalunya i Espanya, com mostra la concessió d'un dels prestigiosos premis Marqués de Lozoya el 1997, i com pot afirmar amb autoritat la professora Teresa San Román, que per a l'anàlisi social de l'Hospitalet contemporani aquest treball és crucial. I ho és perquè la història recent de la nostra ciutat es defineix, com tothom sap, precisament pel fet migratori, una realitat social que permet moltes formes d'aproximació i molts enfocaments. Per al Centre d'Estudis de l'Hospitalet el tema és fonamental, i publicacions anteriors així ho testimonien. El 1986 vam publicar el llibre de Jaume Botey,

Cinquanta-quatre relats d'immigració, i el 1999 vam editar com a monogràfic el número 16 de *Quaderns d'estudi*, amb el títol "L'Hospitalet, ciutat acollidora", amb articles de Juana Ibáñez, Adela Ros, Clara Parramon i Jaume Botey.

En definitiva, estem davant d'un treball important sobre aquesta temàtica, decisiu per a l'estudi de la nostra ciutat, i rigorós i modèlic pel que fa a la realització. No caldria, doncs, dir-ne res més, si no fos que l'autora té, a més, una intensa vinculació amb el Centre d'Estudis, sòcia des de la fundació, col.laboradora eficaç en múltiples ocasions, i amiga de molts de nosaltres. Per això encara estem més contents.

Pròleg

TERESA SAN ROMÁN

CATEDRÀTICA D'ANTROPOLOGIA SOCIAL - UAB

Aquest llibre es presenta al lector com a final d'un inici. La Carme Parramon es va proposar, ara fa molts anys, estudiar els processos d'adaptació —tan variables— dels immigrants que, procedents d'altres bandes de l'estat espanyol, s'anirien assentant amb alts i baixos a L'Hospitalet de Llobregat entre els anys 50 i 80. Sempre em va reconfortar d'altres contrarietats acadèmiques observar la forma constant i pausada com la Carme anava desenvolupant la seva tasca. Emprèn la investigació d'una manera que sembla inscrita en la seva vida, ocupant un lloc precís en l'eixam de tasques personals i familiars que a molts éssers humans ens amarga la vida. El procés rítmic amb què la Carme adapta el treball intel·lectual als horaris de transport públic, les demandes familiars, la implicació social i política, el seu treball professional a l'Arxiu Històric Municipal de la seva ciutat; el procés rítmic d'adaptació de l'intel·lectual i l'acadèmic al propi ritme vital sempre ha estat per mi admirable i envejable. Per això aquest «inici» és un treball complet, intens i pausat, sòlid, al que seguirà, ja segueix, un altre sobre el mateix camp i des d'una altra perspectiva, més concret, que no s'hauria pogut fer amb rigor sense aquesta imatge que ara ens presenta, més panoràmica però no per això arbitràriament generalitzadora.

El punt de partida és el seu punt de partida. Una bona part de l'experiència que recull és la seva pròpia experiència. Provenient d'un barri popular amb tradició del centre de Barcelona, vinculada al camp català, diu la Carme que el més xocant del trasllat a L'Hospitalet a través d'un espai urbà sense discontinuïtat, era l'impacte del propi paisatge, el contrast dins la continuïtat. Allà es va trobar amb la gent, amb els seus veïns, a través de les diferències, a través, fins i tot, dels estereotips i els prejudicis mutus, en un espai compartit d'ideals universalistes i igualitaris «...en què les llibertats nacionals eren un dret inalienable». I l'encontre que propiciava mantenien amb força els vincles malgrat els entrebancs problemàtics entre identitats ètniques i nacionals, que no amaga, i malgrat que el discurs polític, cadascun dels discursos polítics, no acaba-

va de respondre a aquella amalgama espontània d'adhesió i conflicte.

Catalans d'origen andalús, extremeny, castellano-leonès, aragonès i gallec circulen per aquestes pàgines que els observen a través de la seva localització espacial, la seva estructura demogràfica i laboral, la seva manera d'inscriure's com a catalans des del seu propi bagatge de partida, cultural i relacional, que s'ubica, reinstaura i, sobretot, se suma, a una sòlida immersió en la terra d'acollida, que és la seva terra, essent cadascú el producte variable i l'impuls actiu del que fou, del que és i del que va descobrint cada dia que vol ser.

El repàs que fa la Carme Parramon als estudis pertinents al seu tema i al seu espai presta una atenció especial a l'antropologia i la sociologia, però també a la demografia, la geografia i la història. En aquest examen fa una aportació teòrica fonamental en criticar la perspectiva dicotòmica: població catalana/població no catalana quan es pren com a principi classificatori i com a argument per a la interpretació i atribució de causa. Critica la perfecta absència de contingut que suposa la segona categoria, que en realitat no en té cap sinó per la delimitació precisa de la primera; que no és sinó un calaix de sastre sense contingut. Però, això sí, amb la seva habitual delicadesa, no triga ni un segon a posar de relleu comentaris i passatges de diferents autors on mostren la seva consciència d'aquest buit o la seva preocupació pel que implica aquesta absència. Aquest aspecte del treball de la Carme m'entusiasma en la mesura que respon fidelment, amb coherència, al seu tarannà igualitari, per al qual tota la gent és, abans que cap altra cosa, gent, i perquè retorna als seus veïns, i a través d'ells a tots els migrants, la seva qualitat íntegra personal, la seva persona sencera, perceptible més enllà del seu contrast amb un únic patró caracteritzat i definit.

Un segon aspecte destacable és el de la visualització de les dones que permet. En ella no hi ha la menor renúncia als homes, superant així tant la perspectiva androcèntrica (amb la qual lluita afe-

rrissadament, ja que apareix, fins i tot, darrera del cens de població del 1991) i com la perspectiva igualment manca que pretén desvetllar el femení, la presència de les dones, prenent com a referent el masculí, malgrat que no hi hagi cap referència als homes. Jo estic d'acord amb la Carme que els homes i les dones són les persones que teixeixen la història, que transporten, utilitzen, canvien, combinen i creen cultura i relacions i que són el que són en tant que l'altre, l'altra, és el que és, com li passa al jove, inexistència sense el nen ni l'adult, al deutor, inexistència sense el creditor, l'anvers de la mà sense el revers. La seva opció és fer visibles les dones en el context d'un coneixement que les ignora en tantes ocasions. I en el contrast que aquesta visualització permet emergir, apareixen itineraris i estratègies femenines singulars l'estudi més concret de les quals centra la continuïtat de la seva investigació.

La tercera qüestió que vull ressaltar, i sobre la qual també pivota el treball, és l'etnicitat, la qüestió del desenvolupament de les relacions ètniques i interètniques, la qüestió d'aquest equipatge cultural imaginari, construït i reconstruït, afegit, en tot cas, indissolublement a la cultura disponible de què disposa la gent, a la seva forma de relacionar-se amb el món i entre si, a la seva manera de valorar i donar significat a cada cosa, a cada passa. La diversitat és central a aquest tema, i una forma privilegiada d'atendre el divers en les adaptacions dels migrants és posar un punt de mira en la seva biografia, en la seva història col·lectiva, que no neixen ni en el moment en què van arribar al seu destí ni, encara menys, en el moment en què se'ns acut estudiar-los a cada investigador particular. Un cop més, el seu punt de mira és la persona sencera.

A la vivència personal va seguir, després d'acabar els seus estudis de llicenciatura, un període llarg, de diversos anys, d'observació participant, recull de dades biogràfiques, entrevistes a persones d'interès especial. I un cop va saber què volia i com hi podia accedir, va combinar el coneixement lax i dens anterior amb un treball d'orientació quantitativa que hi reposava per a contrastar hipòtesis o proposar-les

d'una forma més rigorosa i fructífera, per establir variables pertinents, fonts de dades, característiques de la relació etnològica òptima. Tot allò que darrere les xifres no es veu però sense el que les xifres són ben poca cosa.

L'adaptació dels antics immigrants es deixa veure amb major precisió en il·luminar un aspecte habitualment opac en aquest tipus d'estudis: el bagatge social, econòmic, cultural de partida i el seu paper en la selecció o la construcció d'estratègies adaptatives. Ho fa sense abandonar en absolut variables de classe, gènere i generació, ans al contrari, les posa en primera línia; variables que creuen els diferents col·lectius condicionant dràsticament el seu procés d'adaptació, el seu procés d'integració social i de gestió personal i col·lectiva de cada identitat o de la suma d'identitats unides o separades contextualment. Les variables culturals, és a dir, els recursos identitaris i culturals, socials i econòmics a què es refereixen, els disponibles amb anterioritat a l'arribada, emergeixen en el procés que per a tots guia la seva adscripció de classe i llengua o reprimeix el pols adaptatiu impel·lit per gènere i generació. D'aquesta manera, es proposa afegir a les anàlisis en ús l'interès per dilucidar fins a quin extrem i de quines formes l'origen, l'equipatge personal-cultural, intervé en la configuració d'itineraris de diversitat tendencialment centrals a cada col·lectiu i dispersos entre si moltes vegades. I, a judici meu, ho aconseguir.

Únicament una línia més per agrair a la Clara Carme Parramon que m'hagi demanat aquest pròleg. És un plaer. Podria dir encara més: que és el pagament a un deute que tinc contret pel seu estímul i l'exemple de seny i benfer en Antropologia.

Pubilla Cases

Situación de este acceso

Lab.	Abiertas	Sábados	Domingos y E
	Abiertas	Abiertas	Abiertas
Ab.	Abierto	Ab.	Abierto
	5a		6a1

Dones a la sortida del metro del barri de Pubilla Cases.

* CEHUI, circa 1990

Introducció

El fet de considerar que la mobilitat espacial és una de les pràctiques més generalitzades de les persones humanes seria una idea àmpliament compartida i ben fàcil de constatar. Però el ventall de mobilitats possibles és molt divers i, ni totes tenen el mateix impacte social, ni la percepció individual o col·lectiva que se'n té no és pas la mateixa. Thumerelle (1986) considera que les migracions es distingeixen d'altres formes de mobilitat espacial perquè traspassen certs llindars de ruptura en la mesura que els desplaçaments són de caràcter irreversible o de llarga durada, i en la mesura que la distància entre els llocs de sortida i els nous assentaments és suficient perquè comporti, si no una ruptura total, sí una modificació profunda de l'espai de vida habitual de les persones migrants.

Quan s'estudia un tema és ben comú preguntar-se quina experiència personal se'n té, si és el cas. Reflexionar sobre la meua experiència des de les idees a què m'acabo de referir, tot seguint P.J. Thumerelle, m'ha ajudat a entendre millor la teoria general sobre mobilitat humana que m'ha resultat més útil per a la investigació que estic duent a terme i que concep els diferents tipus de mobilitat formant un sistema articulat amb l'organització social i de l'espai.

Fa uns 30 anys un seguit de circumstàncies em van decidir a anar a viure a L'Hospitalet de Llobregat. Aquest desplaçament, tot provenint de Barcelona ciutat, a tocar de l'Hospital Clínic, no es caracteritzaria pas com una migració, sinó com una de les múltiples formes de mobilitat interurbana. El continu urbà no es trencava ja que la distància que comportava el desplaçament s'hauria de calcular mesurant els metres d'amplada que té el carrer-frontera entre els dos termes municipals: la Riera Blanca. El viatge no tenia cap altra complicació que saber empalmar diferents autobusos urbans atès que el metro no arribava encara a la part nord del terme hospitalenc, precisament on jo m'adreçava.

No obstant això, aquell desplaçament va ser un fenomen excepcional a la meua vida, tot i que jo no era pas conscient de les moltes conseqüències que

arribaria a tenir. Pel que aquí pertoca, per exemple, vaig descobrir l'antropologia. Al cap d'uns anys, cada cop m'apassionava més la discussió al voltant d'un seguit de temes que travessaven les relacions socials del meu nou espai de vida. Ja portava molt de temps allunyada del món acadèmic i va ser caminant pel carrer que un vell amic, el Jose Fariñas, va resumir amb tota naturalitat que allò que a mi m'interessava ho estudiava l'antropologia.

En aquesta mobilitat espacial la distància havia estat un component irrellevant, però, en canvi, la percepció de canvi entre lloc de partida i lloc d'arribada fou profunda. El meu nou lloc de residència no va comportar que trenqués amb els desplaçaments habituals a Barcelona, sinó que s'hi afegiren una xarxa de nous recorreguts quotidians. Ni tampoc les xarxes de relacions barcelonines es truncaren, sinó que, potser disminuint-ne la intensitat, complementaven el conjunt de noves relacions socials que s'estructuraven en l'entorn hospitalenc. De fet s'anava configurant un sòlid «espai relacional», on la diferència cultural passava, per a mi, a primer pla.

Jo havia nascut en una família catalana, de classe mitjana baixa, en la qual les estratègies matrimonials s'havien construït a l'entorn de les migracions de la Catalunya rural a la capital, i en la qual els matrimonis amb no catalans o no catalanes eren inexistents. Fora de l'àmbit familiar extens, la convivència tant amb persones catalanoparlants com de parla castellana havia estat sempre habitual; però la percepció de diversitat cultural mai havia estat rellevant, tret de poder escoltar aquí i allà estereotips i comentaris normalment pejoratius sobre homes o dones de parla castellana quan no hi eren presents.

La zona de L'Hospitalet a la qual vaig anar a viure estava densament poblada per persones immigrades procedents de les diferents regions de l'Estat, que durant un seguit d'anys van continuar arribant en gran nombre al municipi. L'estatus socioeconòmic del meu nou entorn tenia similituds amb el de la meua infantesa, i s'ajustava precisament al meu

nivell econòmic personal. Els canvis respecte del paisatge urbà van ser impactants i, en aquest sentit, la meua acceptació de l'entorn continua sent poc satisfactòria, malgrat que en els últims anys tots els barris de L'Hospitalet han experimentat importants transformacions. Encara ara, quan torno de vacances prefereixo arribar de nit.

Però, al mateix temps, la tremenda vitalitat i comunicabilitat que dia rera dia inunda el paisatge de ciment, continua sent una companyia estimulante en el quefer quotidià. Fou a les botigues, als bars, en aquells carrers sempre plens de gent, on percebia importants diferències culturals respecte al meu anterior espai de vida. A aquest canvi, que per a mi va ser el més impactant, s'afegia el fet que en el nou hàbitat m'anés trobant cada vegada més sovint amb formulacions estereotípiques que podien també ser pejoratives respecte als catalans, quan s'ignorava que jo n'era.

A la nova xarxa de relacions van anar primant aquelles que s'inscrivien en un context antifranquista, en el qual els ideals universalistes i igualitaris eren dominants, i les llibertats nacionals eren un dret inalienable per a aquelles societats que les reivindicassin. En aquest marc, em vaig anar tornant especialment sensible a la conflictivitat latent entre les diverses identitats culturals, ètniques i nacionals. En les meves relacions quotidianes a un cantó i l'altre de la Riera Blanca, cada cop estava més atenta a aquesta conflictivitat; una conflictivitat a l'entorn de la qual afloraven sentiments molt íntims de les persones.

Les propostes sociopolítiques sobre el tema van proliferar a mesura que avançaven els anys setanta, però, amb més o menys intensitat segons que es desenvolupaven els esdeveniments històrics d'aquella dècada, les relacions interètniques no van deixar de mostrar-se'm com a significativament problemàtiques.

Amb els anys, el meu coneixement «empàtic» del conflicte havia arribat a ser considerable i potser

aquest fet contribuïa que entre les idees que circulaven sobre el tema, cap em semblés plenament satisfactòria per obrir vies sòlides de superació. La realitat quotidiana continuava oferint situacions que qüestionaven els discursos a l'abast. I tot i que immersa en el meu quefer diari, una conclusió s'anava configurant: l'accés a altres tipus de coneixements podia ser una via útil per a comprendre millor aquest problema.

El supòsit que el coneixement científic anava estretament lligat a l'aplicació pràctica de les conclusions a què s'arribés quan s'investigava, era, per a mi, una idea de partida. La realització de treballs remunerats a L'Hospitalet a l'entorn de determinats tipus de serveis culturals va posar en primer pla la necessitat d'accedir als recursos que l'antropologia em pogués oferir per poder fer front als interrogants que la intervenció social generava.

Actualment, he iniciat ja el procés d'investigació que feia anys que m'interessava, i parlo d'inici perquè la recerca que presento ni la vaig concebre ni ha esdevingut el resultat d'una investigació acabada, sinó que es configura com un primer pas que em permetrà abordar en millors condicions l'objectiu de conèixer si les poblacions que arribaren a Catalunya en els anys seixanta i que avui resideixen a L'Hospitalet de Llobregat, han desenvolupat i desenvolupen estratègies diverses d'integració social i d'adaptació cultural en el marc de la societat catalana.

La recerca que ara presento és una aproximació a la realitat socioeconòmica i cultural de diferents col·lectius immigrants a Catalunya i residents a L'Hospitalet, procedents de la península Ibèrica i escollits a partir dels seus orígens; en concret vaig acabar seleccionant les següents procedències: Andalusia, Aragó, Castella-Lleó, Extremadura i Galícia.

D'una banda, he estudiat les interrelacions entre un seguit de variables demogràfiques per conèixer, des d'aquesta perspectiva i en el marc de la societat

catalana actual, les característiques de cadascun dels col·lectius immigrants escollits. A partir d'aquí he desenvolupat un tractament comparatiu que permet constatar si apareixen diferències, i quines, en les estratègies d'adaptació social i cultural de les poblacions estudiades. D'altra banda, he treballat les formes de distribució espacial que les poblacions escollides mostren actualment a la ciutat de L'Hospitalet, per conèixer quina és la seva distribució territorial i quins graus de concentració ètnica persisteixen en la progressiva apropiació de l'espai que ha comportat el procés migratori.

Els diferents nivells d'anàlisi demogràfica i espacial i les seves possibles interrelacions han posat sobre la taula un seguit de preguntes sobre els diferents graus i formes d'adaptació social i cultural dels col·lectius subjecte d'estudi que l'estadi actual de la investigació no permet encara abordar en profunditat. Tanmateix, en un futur, em seran de gran ajuda per continuar en aquesta línia de recerca perquè són interrogants i idees que ja no parteixen de les generalitats que acostumen a presidir l'inici d'una investigació, sinó que parlen de ben a prop sobre el tema d'estudi.

Aquesta investigació va constituir la memòria de recerca que completava els cursos de doctorat del departament d'Antropologia de la Universitat Autònoma de Barcelona. Ha estat dirigida per la doctora Teresa San Román i ha comptat amb l'assessorament de la doctora Àngels Pascual de Sans a les quals agraeixo de tot cor les aportacions, el suport i l'atenció que m'han dedicat.

Aquest text s'organitza en 9 capítols. En primer lloc, contextualitzo el procés migratori estudiat, tant en general com en relació a l'àmbit empíric escollit. En segon lloc, passo a delimitar el tema, resseguint les investigacions que a Catalunya l'han abordat, per exposar les idees generals que guien la recerca i la hipòtesi al voltant de la qual s'estructura aquesta primera fase de la investigació; en concret, en aquesta recerca es tractava d'aproximar-se a un seguit de característiques generals de les pobla-

cions estudiades i detectar si, en relació a les dades mobilitzades, apareixien diferències notables entre uns col·lectius i els altres. En tercer lloc, explico el disseny teòric i tècnic de l'estudi. Del capítol quart al vuitè presento l'anàlisi d'aquells factors demogràfics i espacials. I al darrer capítol exposo les conclusions i la proposta de futurs camins d'investigació en relació al tema d'estudi.

Abans d'acabar aquesta introducció, voldria reiterar, en primer lloc, el meu profund agraïment a Teresa San Román, la directora d'aquesta recerca. Sense les seves clarificadorres orientacions teòriques i metodològiques, les seves idees i suggeriments, la seva precisió crítica, acompanyada del seu ferm suport tant al llarg de la recerca com en relació a la possibilitat que s'edités, m'és molt difícil imaginar-me com hauria arribat fins aquí. També li agraeixo que proposés l'assessorament d'Àngels Pascual de Sans.

Cap a les dones i els homes que han estat disposats a explicar-me les seves experiències migratòries, que m'han deixat participar de les seves idees i sentiments, que m'han obert els seus cercles de relació, que m'han ajudat a no sentir-me estranya en els seus ambients, també desitjo expressar el meu sincer agraïment, que en molts casos s'ha convertit en un afecte ben grat. Voldria destacar el meu record cap a la ja desapareguda Charo Pastor Blasco, incansable animadora i eficaç col·laboradora del Centro Extremeño Muñoz Torrero, i també a la seva família.

Em plau molt reiterar un reconeixement sincer a Àngels Pascual de Sans per les seves valuoses orientacions i aportacions en el plantejament general de la recerca, pels seus suggeriments i precisions en relació a aquest text i pel suport que sempre m'ha brindat i la confiança que m'ha transmès. També agraeixo l'assessorament que vaig rebre de Joaquín Recaño, que em va ajudar amb els seus coneixements demogràfics sempre que li vaig demanar. A Montserrat Cabré li dono les gràcies perquè el seu sempre encertat suport va ser permanent al

llarg de la investigació i a Mabel Gracia li agraeixo l'interès que va mostrar pel desenvolupament de la recerca, i també les seves aportacions crítiques. L'interès i les consideracions de Miguel Solana també han estat una valuosa ajuda.

D'altra banda, dono les gràcies a l'Institut d'Estadística de Catalunya i als departaments d'Estudis i de Cartografia de l'Ajuntament de L'Hospitalet, que van atendre amablement les sol·licituds de les dades requerides per a la investigació.

Al llarg dels tres anys de recerca varen ser moltes les persones que en un moment o un altre es van interessar per allò que em mantenia tan ocupada, que em varen ajudar amb els seus comentaris, les seves informacions, les seves idees, o que em van animar quan més falta em feia. Ara és el moment d'agrair-ho a les meves amigues i amics, a les companyes d'estudis amb les quals hem continuat la relació, als companys i companyes del Centre d'Estudis de L'Hospitalet, a la família i en especial a l'Antonio, pel pacient acompanyament que tan generosament ha sabut proporcionar-me.

En relació al Centre d'Estudis de L'Hospitalet, a les persones que fan realitat la seva existència, el meu agraïment és doble perquè sense el seu decidit interès i sense la mobilització i seguiment dels diferents mitjans i treballs especialitzats que requereix la feina editorial, aquesta recerca difícilment s'hagués publicat. I en aquest reconeixement desitjo mencionar especialment el treball, l'atenció sempre engrescadora i el suport permanent de Montserrat Perelló, Rosa Guinart i Mercè Artigas, així com el disseny d'en Josep Vall i la correcció d'Assumpta Manzanares.

Gràcies al CPCTPC de la Generalitat de Catalunya, a la Caixa de Catalunya i a la Fundació Bofill aquesta edició s'ha pogut materialitzar. D'altra banda, el Ministerio de Cultura i, en concret, el jurat de la XVI edició del Premio de Investigación Cultural «Marqués de Lozoya» 1997 va atorgar el segon

premi a la recerca. A tots també els vull expressar el meu reconeixement.

I finalment, vull fer explícit un agraïment sincer a les persones que van fer, han fet i continuen fent possible l'existència de l'Institut Català d'Antropologia. Quan, com en el meu cas, els canals de relació amb la comunitat dels antropòlegs i les antropòlogues tendeixen a ser esporàdics, es fa més palès que l'ICA es converteix en un punt de referència bàsic per a continuar en contacte amb la disciplina.

Cartell d'entrada a L'Hospitalet pel barri de Pubilla Cases.

* Rosa Guinart, CEL'H. 2000.